Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

7 päivänä maaliskuuta 2013*

Siirtotyöläisten sosiaaliturva — Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 a artikla — Päällekkäisyyden estävät kansalliset säännöt — Vanhuuseläke — Jäsenvaltion maksaman määrän korottaminen — Leskeneläke — Toisen jäsenvaltion maksaman määrän pienentäminen

Asiassa C-127/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka arbeidshof te Antwerpen (Belgia) on esittänyt 3.3.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 11.3.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Aldegonda van den Booren

vastaan

Rijksdienst voor Pensioenen,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit M. Ilešič, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, J.-J. Kasel (esittelevä tuomari) ja M. Safjan,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Belgian hallitus, asiamiehinään L. Van den Broeck ja C. Pochet, avustajinaan advocaat P. Vanagt ja advocaat E. Pools,

— Euroopan komissio, asiamiehinään V. Kreuschitz ja M. van Beek,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 5.6.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1386/2001 (EYVL L 187, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), 46 a artiklan sekä SEU 4 artiklan 3 kohdan ja SEUT 45–SEUT 48 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat van den Booren ja Rijksdienst voor Pensioenen (kansallinen eläkelaitos, jäljempänä RVP) ja jossa on kyse päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettujen belgialaisten sääntöjen soveltamisesta määritettäessä kantajan saaman belgialaisen leskeneläkkeen määrää.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä voidaan soveltaa muiden sosiaaliturvaetuuksien ollessa päällekkäisiä tai muun tulon vuoksi, vaikka tällaiset etuudet saavutettiin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tai tällainen tulo ansaittiin toisen jäsenvaltion alueella.”

4 Asetuksen N:o 1408/71 3 lukuun, jonka otsikko on ”Vanhuus ja kuolema (eläkkeet)”, sisältyvät 44–51 a artikla.

5 Asetuksen N:o 1408/71 45 artikla koskee sellaisten lainsäädäntöjen mukaan täyttyneiden vakuutus- tai asumiskausien huomioon ottamista etuuksia koskevien oikeuksien saavuttamiseksi, säilyttämiseksi tai takaisinsaamiseksi, joiden alainen palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja on ollut.

6 Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdassa määritellään säännöt, joita sovelletaan, jos jäsenvaltion lainsäädännön mukaan vaaditut edellytykset etuuksia koskevan oikeuden saamiseksi ovat täyttyneet ilman, että 45 artiklan säännösten soveltaminen on välttämätöntä. Kyseisen 46 artiklan 2 kohdassa vahvistetaan säännöt, joita sovelletaan, jos jäsenvaltion lainsäädännön vaatimat edellytykset oikeudesta etuuksiin eivät täyty, ellei oteta huomioon 45 artiklan säännöksiä.

7 Asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklassa, joka koskee työkyvyttömyyden, vanhuuden tai jälkeenjääneisyyden perusteella jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisesti myönnettyjen etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia yleisiä säännöksiä, säädetään seuraavaa:

”1. Tässä luvussa samanlaisten etuuksien päällekkäisyydellä tarkoitetaan: kaikkien sellaisten työkyvyttömyys-, vanhuus- ja jälkeenjääneiden etuuksien päällekkäisyyttä, jotka on laskettu tai myönnetty saman henkilön osalta täyttyneiden vakuutus- tai asumiskausien perusteella.

2. Tässä luvussa erilaisten etuuksien päällekkäisyydellä tarkoitetaan kaikkien sellaisten etuuksien päällekkäisyyttä, joiden ei voida katsoa olevan 1 kohdan mukaan samanlaisia.

3. Seuraavia sääntöjä sovelletaan sellaisten pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevien säännösten soveltamiseen, joista säädetään jäsenvaltion lainsäädännössä työkyvyttömyys-, vanhuus- tai jälkeenjääneen etuuden ollessa päällekkäinen samanlaisen etuuden, erilaisen etuuden tai muun tulon kanssa:

a) Etuudet, jotka on ansaittu toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, tai toisessa jäsenvaltiossa ansaittu muu tulo otetaan huomioon vain, jos ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään ulkomailla ansaittujen etuuksien tai tulon huomioonottamisesta;

b) huomioon otetaan toisesta jäsenvaltiosta myönnettävien etuuksien määrä ennen verojen, sosiaaliturvamaksujen ja muiden henkilökohtaisten pidätysten vähentämistä;

c) huomioon ei oteta niiden toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ansaittujen etuuksien määrää, jotka on myönnetty vapaaehtoisen vakuutuksen tai jatkuvan valinnaisen vakuutuksen perusteella;

d) jos pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia säännöksiä sovelletaan vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön nojalla siksi, että se, jonka etua asia koskee, saa samanlaisia tai erilaisia etuuksia toisten jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan tai muiden jäsenvaltioiden alueella ansaittua muuta tuloa, ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan maksettavaa etuutta voidaan alentaa vain muiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan maksettavien etuuksien tai niiden alueella ansaitun tulon määrällä.”

8 Asetuksen 46 b artiklan, joka koskee erityissäännöksiä, joita sovelletaan samanlaisten etuuksien ollessa päällekkäisiä kahden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä, jotka koskevat etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista, ei sovelleta etuuteen, [joka] on laskettu 46 artiklan 2 kohdan säännösten mukaisesti.”

Belgian säännöstö

9 Työntekijöiden vanhuuseläkejärjestelmästä ja jälkeenjääneiden eläkejärjestelmää koskevista yleisistä säännöksistä 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen (Moniteur belge 16.1.1968), sellaisena kuin se on muutettuna 9.7.1997 annetulla kuninkaan päätöksellä (Moniteur belge 9.8.1997; jäljempänä 21.12.1967 annettu kuninkaan päätös), 52 §:n 1 momentti kuuluu seuraavasti:

”Kun jälkeenjäänyt puoliso voi vaatia yhtäältä palkattujen työntekijöiden eläkejärjestelmän nojalla leskeneläkettä ja toisaalta yhtä tai useampaa vanhuuseläkettä tai muuta vastaavaa etuutta palkattujen työntekijöiden eläkejärjestelmän taikka yhden tai useamman muun eläkejärjestelmän perusteella, leskeneläke saa olla yhdessä mainittujen vanhuuseläkkeiden kanssa enintään 110 prosenttia siitä leskeneläkkeestä, jota jälkeenjäänyt puoliso olisi saanut täysien palvelusvuosien perusteella.

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Aldegonda van den Booren on syntynyt 18.8.1920 ja asuu Maastrichtissa (Alankomaat). Hänen aviopuolisonsa Joseph Bartels, joka kuoli 1.3.1982, työskenteli kaivostyöntekijänä Belgiassa vuosina 1951–1961.

11 RVP teki 11.7.1986 hallinnollisen päätöksen, jolla van den Boorenille myönnettiin taannehtivasti 1.8.1985 lukien belgialainen leskeneläke, jonka suuruus oli 1 879,03 euroa bruttona vuodessa (indeksi 319,78). Mainitusta päivästä lukien hän sai myös alankomaalaista vanhuuseläkettä yleisen vanhuuseläkelain (Algemene Ouderdomswet, jäljempänä AOW) perusteella 827,13 euroa kuukaudessa.

12 Van den Boorenin alankomaalaista vanhuuseläkettä korotettiin 20.5.2003 tehdyllä päätöksellä siten, että se oli 869,24 euroa kuukaudessa (eli 10 430,88 euroa vuodessa) taannehtivasti 1.1.2002 lukien.

13 Tämä korotus johtui siitä, että Alankomaan lainsäätäjä täytti vuoden 2002 lopussa lainsäädännössä olleen aukon, joka koski eräitä Alankomaissa asuvia naimisissa olevia naisia, joiden aviopuoliso ei ollut ollut vakuutettu AOW:n nojalla sen vuoksi, että tämä oli työskennellyt ulkomailla 1.1.1957 ja 1.1.1980 välisenä aikana.

14 Bureau voor Belgische Zaken (belgialaisten asioiden toimisto) toimitti 23.1.2004 RVP:lle jäljennöksen 20.5.2003 tehdystä päätöksestä.

15 RVP ilmoitti kirjatulla kirjeellä 12.8.2004 van den Boorenille, että 11.7.1986 tehtyä päätöstä muutettaisiin siten, että kun hänen alankomaalaista vanhuuseläkettään oli korotettu 1.1.2002 lukien, hänen belgialaista leskeneläkettään, joka oli samana ajankohtana 2 845,49 euroa bruttona vuodessa, alennettiin 1 866,18 euroon bruttona vuodessa (indeksi 107,30). RVP vaati samassa kirjeessä myös van den Boorenia maksamaan takaisin 1.3.2004 ja 31.7.2004 välisenä aikana perusteettomasti maksetut suoritukset eli kaikkiaan 506,45 euroa.

16 Van den Booren nosti leskeneläkkeensä muuttamista ja takaisinmaksamista koskevista päätöksistä kanteen arbeidsrechtbank te Tongerenissa (Tongerenin työtuomioistuin), joka totesi 21.10.2009 antamassaan tuomiossa kanteen perusteettomaksi. Erityisesti van den Boorenin esittämästä asetuksen 46 a artiklaan perustuvasta väitteestä kyseinen tuomioistuin totesi, ettei mainittua artiklaa ollut rikottu. Se katsoi, että koska alankomaalaista vanhuuseläkettä on pidettävä belgialaista vanhuuseläkettä vastaavana etuutena, on belgialaista leskeneläkettä ollut pienennettävä asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti (ks. asia C-107/00, Insalaca, tuomio 7.3.2002, Kok., s. I-2403).

17 Kyseisen tuomioistuimen mukaan kysymys ei myöskään ole työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevan perusvapauden rajoittamisesta. Tuomiot, joihin van den Booren tältä osin vetoaa (asia C-165/91, van Munster, tuomio 5.10.1994, Kok., s. I-4661 ja asia C-262/97, Engelbrecht, tuomio 26.9.2000, Kok., s. I-7321), koskivat erilaista tilannetta. Kyseisen tuomioistuimen mukaan 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen 52 §:n 1 momenttia sovelletaan erotuksetta niihin Belgian kansalaisiin, jotka ovat aina pysyneet Belgiassa, sekä siirtotyöläisiin, ja kyseiseen 52 §:ään sisältyvän säännön soveltaminen ei johda van den Boorenin kokonaistulojen alenemiseen.

18 Valittaja haki 27.11.2009 muutosta tähän ratkaisuun arbeidshof te Antwerpenissa. Se katsoo, että 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen 52 §:n 1 momentin soveltamisella rikotaan asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklaa ja että se merkitsee joka tapauksessa EY 39–EY 42 artiklassa vahvistetun henkilöiden vapaan liikkuvuuden rajoitusta. Van den Booren viittaa tältä osin edellä mainituissa asioissa van Munster ja Engelbrecht annettuihin tuomioihin, joiden mukaan kansallisen tuomioistuimen on kansallista lainsäädäntöä soveltaessaan tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle unionin oikeudesta johtuvien vaatimusten mukaisesti ja jätettävä soveltamatta kyseistä lainsäädäntöä siltä osin kuin sen soveltaminen johtaisi yhdessä toisen jäsenvaltion lainsäädännön kanssa näiden vaatimusten vastaiseen lopputulokseen.

19 Näin ollen arbeidshof te Antwerpen päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

”1) Onko – – 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen 52 §:n 1 momentti, jonka perusteella leskeneläkettä pienennetään sen vuoksi, että [AOW:n] nojalla myönnettävää vanhuuseläkettä korotettiin miesten ja naisten tasa-arvoisesta kohtelusta 28.3.1985 annetun lain täytäntöönpanon johdosta, yhteensopiva [unionin] oikeuden ja erityisesti – – asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 a artiklan kanssa?

2) Onko – – 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen 52 §:n 1 momentti, kun sitä tulkitaan siten, että [AOW:n] nojalla myönnetty vanhuuseläke on katsottava kyseisessä säännöksessä tarkoitetuksi vanhuuseläkkeeksi tai sitä vastaavaksi etuudeksi, yhteensopiva [unionin] oikeuden ja erityisesti [SEU 4 artiklan 3 kohdan ja SEUT 45–SEUT 48 artiklan] kanssa, ja jos näin ei ole, onko – – 21.12.1967 annetun kuninkaan päätöksen 52 §:n 1 momentti jätettävä soveltamatta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

20 Belgian hallitus katsoi kirjallisissa huomautuksissaan ensiksi, että tämä ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkittavaksi ottamatta sillä perusteella, että kansallinen tuomioistuin ei ollut esittänyt riittävällä tavalla asian oikeudellisia seikkoja eikä tosiseikkoja eikä sitä, minkä vuoksi ennakkoratkaisukysymykset oli tarpeen esittää.

21 Tässä yhteydessä on palautettava mieleen, että yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on siis lähtökohtaisesti ratkaistava ne (ks. asia C-169/07, Hartlauer, tuomio 10.3.2009, Kok., s. I-1721, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia C-393/08, Sbarigia, tuomio 1.7.2010, Kok., s. I-6337, 19 kohta).

22 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevien kysymysten oletetaan olevan merkityksellisiä. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeussäännön tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-94/04 ja C-202/04, Cipolla ym., tuomio 5.12.2006, Kok., s. I-11421, 25 kohta ja em. asia Sbarigia, tuomion 20 kohta).

23 Tilanne ei kuitenkaan ole tällainen pääasiassa. On todettava, että ennakkoratkaisupyynnössä kuvataan riittävästi pääasiaan liittyviä oikeussääntöjä ja tosiseikkoja, jotta unionin tuomioistuin voi antaa hyödyllisen vastauksen esitettyihin kysymyksiin.

24 On lisäksi todettava, että Belgian hallituksella on ollut tilaisuus ottaa kantaa esitettyihin kysymyksiin, kuten sen Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti jättämistä kirjallisista huomautuksista käy ilmi.

25 Ennakkoratkaisupyyntö on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

26 On ensiksi palautettava mieleen, että vaikka SEUT 267 artiklan nojalla vireille saatetun menettelyn yhteydessä unionin tuomioistuimen asiana ei ole ratkaista kansallisten oikeussääntöjen yhteensopivuutta unionin oikeussääntöjen kanssa, sillä on kuitenkin toimivalta esittää kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset unionin oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, joiden avulla kansallinen tuomioistuin voi arvioida kyseisten oikeussääntöjen yhteensopivuutta unionin säännöstön kanssa (ks. mm. asia C-292/92, Hünermund ym., tuomio 15.12.1993, Kok., s. I-6787, Kok. Ep. XIV, s. I-515, 8 kohta).

27 Molempien ennakkoratkaisukysymysten, joita on syytä tarkastella yhdessä, on näin olen tulkittava koskevan ennen kaikkea sitä, onko asetuksen N:o 1408/71 säännöksiä ja erityisesti sen 46 a artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaisen jäsenvaltion lainsäädännön soveltamiselle, johon sisältyvän säännöksen mukaan kyseisessä jäsenvaltiossa maksettavaa leskeneläkettä pienennetään sen johdosta, että toisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla maksettavaa vanhuuseläkettä korotetaan, ja jos vastaus on kieltävä, ovatko unionin primaarioikeus ja erityisesti SEU 4 artiklan 3 kohta sekä SEUT 45–SEUT 48 artikla esteenä tällaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle.

28 On palautettava aluksi mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallista sääntöä on pidettävä asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna pienentämistä koskevana säännöksenä, jos siinä säädetty laskentatapa vaikuttaa siten, että sen eläkkeen määrä, jota asianomainen voi vaatia, pienenee sillä perusteella, että hän saa jotakin etuutta toisesta jäsenvaltiosta (em. asia Insalaca, tuomion 16 kohta).

29 Tässä yhteydessä asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, etuuksien pienentämistä koskevia jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä voidaan soveltaa niiden henkilöiden osalta, joille maksetaan tämän jäsenvaltion etuutta, jos he voivat saada muita sosiaaliturvaetuuksia, vaikka tällaiset etuudet saavutettaisiin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan (em. asia Insalaca, tuomion 22 kohta).

30 Asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdasta on poikkeus tämän asetuksen 46 b artiklan 1 kohdassa, jossa säädetään, että samanlaisten etuuksien ollessa päällekkäisiä jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä, jotka koskevat etuuksien pienentämistä, ei sovelleta etuuteen, joka on laskettu saman asetuksen 46 artiklan 2 kohdan säännösten mukaisesti (em. asia Insalaca, tuomion 23 kohta).

31 Tässä yhteydessä vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että sosiaaliturvaetuuksia on pidettävä asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuin tavoin samanlaisina silloin, kun niiden päämäärä ja tarkoitus sekä laskentaperusteet ja myöntämisedellytykset ovat samanlaisia (asia 197/85, Stefanutti, tuomio 6.10.1987, Kok., s. 3855, 12 kohta; asia C-98/94, Schmidt, tuomio 11.8.1995, Kok., s. I-2559, Kok. Ep. IX, s. 203, 24 kohta ja em. asia Insalaca, tuomion 24 kohta).

32 Asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että samanlaisten etuuksien päällekkäisyydellä tarkoitetaan kaikkien sellaisten työkyvyttömyys-, vanhuus- ja jälkeenjääneiden etuuksien päällekkäisyyttä, ”jotka on laskettu tai myönnetty saman henkilön osalta täyttyneiden vakuutus- tai asumiskausien perusteella”. Asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklan 2 kohdan mukaan etuuksia, jotka lasketaan tai myönnetään kahden eri henkilön työuran perusteella, ei voida pitää kyseisessä 1 kohdassa tarkoitettuina samanlaisina etuuksina (ks. vastaavasti em. asia Stefanutti, tuomion 13 kohta ja asia C-366/96, Cordelle, tuomio 12.2.1998, Kok., s. I-583, 20 ja 21 kohta).

33 Koska unionin tuomioistuimelle esitettyjen kirjallisten huomautusten perusteella näyttää siltä, että van den Boorenille maksettava belgialainen leskeneläke on laskettu hänen edesmenneen puolisonsa työuran perusteella ja että alankomaalainen vanhuuseläke maksetaan hänelle henkilökohtaisella perusteella, näitä kahta etuutta ei voida pitää samanlaisina etuuksina, jotka kuuluisivat asetuksen N:o 1408/71 46 b artiklan 1 kohdassa tarkoitetun poikkeuksen alaan.

34 Tästä seuraa, että asetus N:o 1408/71 ei estä kansallisen tuomioistuimen tarkoittaman kaltaisen päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitetun säännön soveltamista, jollei asetuksella N:o 1408/71 asetettujen rajojen noudattamisesta muuta johdu.

35 Asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklan 3 kohdan d alakohdassa säädetään erityisesti, että sellaisessa tapauksessa, että asiassa sovelletaan vain yhden jäsenvaltion kansallisia etuuksien päällekkäisyyttä estäviä säännöksiä siksi, että se, jonka etua asia koskee, saa samanlaisia etuuksia tai erilaisia etuuksia toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan maksettavaa etua voidaan pienentää vain toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan maksettavien etuuksien määrällä (em. asia Cordelle, tuomion 14 kohta).

36 Tämän säännön perusteella asianomaisen belgialaista leskeneläkettä voidaan alentaa ainoastaan alankomaalaisen vanhuuseläkkeen määrällä (em. asia Cordelle, tuomion 15 kohta).

37 Näin ollen tältä osin on todettava, että asetuksen N:o 1408/71 46 a artikla ei ole esteenä jäsenvaltion sellaisen lainsäädännön soveltamiselle, johon sisältyvän säännöksen mukaan kyseisessä jäsenvaltiossa maksettavaa leskeneläkettä pienennetään sen johdosta, että toisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla maksettavaa vanhuuseläkettä korotetaan, jollei erityisesti 46 a artiklan 3 kohdan d alakohdassa säädetyistä edellytyksistä muuta johdu.

38 Tämä tulkinta asetuksesta N:o 1408/71 on ymmärrettävä kuitenkin niin, ettei se rajoita ratkaisua, joka johtuu mahdollisesta primaarioikeuden määräysten soveltamisesta. Siitä, että kansallinen toimenpide voi olla johdetun oikeuden säännöksen, tässä tapauksessa asetuksen N:o 1408/71, mukainen, ei nimittäin välttämättä seuraa, että toimenpidettä ei tulisi arvioida perussopimuksen määräysten perusteella (ks. asia C-208/07, von Chamier-Glisczinski, tuomio 16.7.2009, Kok., s. I-6095, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee juuri tässä yhteydessä nimenomaisesti, onko sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa kyse vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden rajoituksesta siihen tapaan kuin unionin tuomioistuin on katsonut edellä mainituissa asioissa van Munster ja Engelbrecht antamissaan tuomioissa.

40 Heti aluksi on syytä palauttaa mieleen, että edellä mainituissa asioissa van Munster ja Engelbrecht annetut tuomiot koskivat tilannetta, jossa toisen puolison belgialainen eläke pieneni sen vuoksi, että perheeseen sovellettavan prosenttiosuuden sijasta sovellettiin yksilöön sovellettavaa prosenttiosuutta, kun toiselle puolisolle oli myönnetty eläke tai vastaava etuus, eikä, kuten pääasiassa, tilannetta, jossa sama henkilö saa päällekkäin belgialaista leskeneläkettä ja alankomaalaista vanhuuseläkettä.

41 Tämän vuoksi kyseisissä tuomioissa esitettyä ratkaisua ei voida soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tilanteeseen.

42 Silloin kun alaa ei ole unionin tasolla yhdenmukaistettu, kunkin jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan vahvistaa sosiaaliturvaetuuksien myöntämisedellytykset, mutta jäsenvaltioiden on kuitenkin tätä toimivaltaa käyttäessään noudatettava unionin oikeutta (ks. vastaavasti mm. em. asia Chamier-Glisczinski, tuomion 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Primaarioikeuden määräyksistä, joihin kansallinen tuomioistuin vetoaa, on riittävää palauttaa mieleen, että SEUT 45 artiklassa pannaan täytäntöön perusperiaate, jonka mukaan unionin toimintaan sisältyy muun muassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden rajoitusten poistaminen jäsenvaltioiden väliltä (asia C-18/95, Terhoeve, tuomio 26.1.1999, Kok., s. I-345, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Näin ollen unionin oikeus on esteenä sellaisille kansallisille toimenpiteille, jotka – vaikka niitä sovelletaan ilman kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää – voivat haitata sitä, että yhteisön kansalaiset käyttävät perustamissopimuksessa taattuja perusvapauksia, tai jotka tekevät niiden käytöstä vähemmän houkuttelevaa (asia C-212/06, Gouvernement de la Communauté française ja Gouvernement wallon, tuomio 1.4.2008, Kok., s. I-1683, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että tämäntyyppiset kansalliset toimenpiteet voidaan hyväksyä vain edellyttäen, että niillä on yleisen edun mukainen tavoite, että niillä voidaan taata tämän tavoitteen saavuttaminen ja että niillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen niillä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi (em. asia Gouvernement de la Communauté française ja Gouvernement wallon, tuomion 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Kansallisen tuomioistuimen on siis arvioitava, onko kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö yhteensopiva unionin oikeuden vaatimusten kanssa, eli tutkittava, johtaako päällekkäisten etuuksien estämiseen tarkoitettu belgialainen sääntö, jota sovelletaan tosin erotuksetta Belgian kansalaisiin ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin, siihen, että asianomainen on epäedullisessa tilanteessa sellaiseen henkilöön nähden, jonka tilanteeseen ei liity rajat ylittäviä tekijöitä, ja jos käsiteltävässä asiassa todetaan tällaisen epäedullisen tilanteen olemassaolo, onko kyseessä oleva kansallinen sääntö oikeutettu sen vuoksi, että se perustuu objektiivisiin syihin, ja onko se oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään.

47 Edellä todettujen seikkojen perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava seuraavasti:

— Asetuksen N:o 1408/71 46 a artiklaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä jäsenvaltion sellaisen lainsäädännön soveltamiselle, johon sisältyvän säännöksen mukaan kyseisessä jäsenvaltiossa maksettavaa leskeneläkettä pienennetään sen johdosta, että toisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla maksettavaa vanhuuseläkettä korotetaan, jollei erityisesti 46 a artiklan 3 kohdan d alakohdassa säädetyistä edellytyksistä muuta johdu

— SEUT 45 artiklaa on tulkittava siten, ettei myöskään se ole esteenä tällaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, kunhan tämän seurauksena asianomainen ei joudu epäedulliseen tilanteeseen sellaiseen henkilöön nähden, jonka tilanteeseen ei liity rajat ylittäviä tekijöitä, ja – jos tällaisen epäedullisen tilanteen olemassaolo todetaan – kunhan kyseinen lainsäädäntö on oikeutettu sen vuoksi, että se perustuu objektiivisiin syihin, ja kunhan se on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään, minkä arvioiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

Oikeudenkäyntikulut

48 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 5.6.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1386/2001, 46 a artiklaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä jäsenvaltion sellaisen lainsäädännön

soveltamiselle, johon sisältyvän säännöksen mukaan kyseisessä jäsenvaltiossa maksettavaa leskeneläkettä pienennetään sen johdosta, että toisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla maksettavaa vanhuuseläkettä korotetaan, jollei erityisesti 46 a artiklan 3 kohdan d alakohdassa säädetyistä edellytyksistä muuta johdu.

SEUT 45 artiklaa on tulkittava siten, ettei myöskään se ole esteenä tällaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, kunhan tämän seurauksena asianomainen ei joudu epäedulliseen tilanteeseen sellaiseen henkilöön nähden, jonka tilanteeseen ei liity rajat ylittäviä tekijöitä, ja – jos tällaisen epäedullisen tilanteen olemassaolo todetaan – kunhan kyseinen lainsäädäntö on oikeutettu sen vuoksi, että se perustuu objektiivisiin syihin, ja kunhan se on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään, minkä arvioiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

Allekirjoitukset